

לעילוי נשמת הרב ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל

צאת השבת	כניסת השבת	
18:47	17:34	ירושלים
18:46	17:50	תל אביב
18:45	17:50	חיפה
18:47	17:54	באר שבע

פרשה זו עוסקת בתיאור בריאת העולם; יצירת האדם ואשתו; חטאו של אדם והגירוש מגן עדן; לידת הבל וקין והריגת הבל על ידי אחיו; מניית עשרת הדורות מאדם ועד נוח ותיאור השחתה המוסרית בדורו של נח המביאה את הבורא להכריז על חורבן העולם.

הפרשה פותחת בתיאור מפורט של בריאת העולם בשישה ימים, כאשר ממצב של "תוהו ובוהו" וריק מוחלט, הופך העולם למקום מסודר.

האור והחושך נתחמים לזמנים נפרדים¹ (יום א). המים העליונים והתחתונים נחלקים זה מזה (יום ב) וביניהם נמצאת היבשה כמקום נפרד בו צומחים עצים ועשבים שונים (ג). בהמשך נבראים השמש, הירח ומערכות הכוכבים כולן (יום ד), שרצים, בעלי כנף ובעלי חיים ימיים (יום ה), ולבסוף מגיע זמנם של הבהמות והחיות לשכון בארץ. לקראת סיום התהליך בורא הקב"ה את האדם בצלמו הוא, כהשלמה לבריאה.² את האדם הוא מפקיד על הבריאה כולה. פעולה זו משלימה את הליך היצירה של העולם, ולאחריה מכריז הקב"ה על ייחודו של היום השביעי בו הוא שובת ממלאכת הבריאה אותה סיים ומקדש יום זה לנצח.

בהמשך חוזרים הפסוקים לתיאור המצב ביום השישי לבריאה בו היה עולם (כמעט) מלא, אך חסר. הפסוק מתאר כי למעשה לא צמח כל עשב בשל גשם שטרם ירד, זאת עקב היעדר אדם שיתפלל על ירידת גשמים.³ כעת מתוארת ירידת הגשם הראשון שמרווה את הארץ, ומהעפר שהפך לבוץ, יוצר הקב"ה דמות אדם אותו מכניס הבורא ל'גן עדן', שם נמצאים בין היתר 'עץ החיים' ו'עץ הדעת'. לאחר תיאור ה'גן' מוזכר ציווי הקב"ה לאדם המופקד על שמירתו, כי מ'עץ הדעת' אסור לו לאכול.

במהלך היום השישי נותן האדם שמות לכל בעלי החיים, ומוצא כי הוא היחיד שנברא ללא בן זוג. כעת מפיל עליו הבורא תרדמה ויוצר מגופו ממש את האשה. זו נקראת כך על ידי האדם "כי מאיש לוקחה זאת". הפסוק מתאר את היותם של בני הזוג עירומים ואת העובדה כי הדבר לא מפריע להם בשל היותם חסרי 'דעת' - אותה הוזהרו מלהשיג.

בהמשך הפרשה מתואר מפגשם של הנחש עם האשה והבאתה בעורמה לאכול מ'פרי עץ' הדעת' בטענה כי איסור הבורא עליהם נובע מרצון למנוע מהם את היכולת האלוקית להבחין בין טוב לרע. האשה ממחרת להאכיל גם את בעלה⁴ מתוך חשש שלאחר מותה יישא אחרת על פניה.⁵ בפסוקים הבאים מתואר גילוי היותם עירומים, הבושה האוחזת אותם ומביאה אותם לאלתר פרטי לבוש מעליו של עץ התאנה⁶ וה'בריחה' כביכול מאלוקים. דבר המביא את הבורא להבהיר להם כי יודע שעברו על האיסור היחיד אותו הציב בפניהם.⁷ במהלך ההתדיינות מסיט האדם את האשמה ממנו אל "האשה אשר נתת עמדי", והיא בתורה מאשימה את הנחש שהטעה אותה.

¹ רש"י (א, ד) מביא ביאור נוסף, כי הקב"ה טמן את האור לצדיקים לעתיד לבוא, שלא ראויים הרשעים ליהנות ממנו.
² רש"י (ב, ז) מבאר שעד יום זה הייתה בריאת העולם בשווה: ביום הראשון נבראו שמים וארץ, בשני רקיע לעליונים, בשלישי יבשה לתחתונים, ברביעי מאורות לעליונים, בחמישי 'שרצו המים' לתחתונים. כעת, עלולה ליפול חלילה קנאה במעשה בראשית שנבראו יותר מתחתונים או עליונים. בא הקב"ה וברא אדם מעפר - הבא מן הארץ, ונופח בו רוח - נשמה המגיעה מתחת כיסא הכבוד.
³ רש"י (שם, שם) כותב שלא ירד גשם 'מפני' שלא היה אדם ש"מכיר בטובתן של גשמים", וממילא לא היה האדם מתפלל על כך, ובעצם הבריאה חיכתה למישהו 'שיתפלל'. מכאן יש ללמוד שגם דבר שהקב"ה רוצה להעניק - ללא תפילה לא תקבל.
⁴ וגם את שאר בעלי החיים. שהרי גם בהם החלה לשלוט מיתה (שפתי חכמים ג, ו).
⁵ רש"י (שם, שם)
⁶ רש"י (שם, ז) סובר שעץ תאנה הוא עץ הדעת שהחטיאם ולכן נטל חלק בתיקון אליו הזדקקו. אך שאר העצים סירבו לאפשר להם ליטול מעליהם. הסיבה שלא ידוע בפירוש מהו 'עץ הדעת' היא שלא יבזו מין זה שבגללו לקה העולם (רש"י שם על פי מדרש תנחומא).
⁷ כמובן שהקב"ה יודע הכל, ולא היה צריך את אירוע ההתחבאות שלהם בכדי לדעת שחטאו ואכלו.

לעילוי נשמת הרב ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל

הקב"ה מחלק את האשמה בין השלושה:

לנחש הוא כורת את הרגליים, נוטל ממנו את הנאת האכילה ושם אותו בסכנת כיליון על ידי בני האשה. לאשה הוא מבשר על קושי הריון ולידה, ולאיש הוא אומר כי בשל אכילת דבר שנאסר עליו, יהיה עליו לעבוד קשה את האדמה - אליה ישוב לאחר תקופת זמן קצובה. בשלב זה ממלא הבורא את החסר אליו הגיעו כעת, ומלבישם כותנות עור.

מאחר ואכל האדם מ'עץ הדעת', חושש הבורא כי יאכל גם מ'עץ החיים'⁸ ומגרש אותו מגן עדן.

בהמשך הפרשה מתוארת נישואי אדם וחוה ולידת בנייהם⁹ ובנותיהם:¹⁰ קין¹¹ העוסק בחקלאות, והבל המשמש כרועה צאן. לאחר תקופה מביא קין קרבן לה' מתוצרת אדמתו, דבר שגורם להבל להביא גם הוא קרבן, אך הוא עושה זאת "מבכורות צאנר" וקרבתו בלבד מתקבל ברצון על ידי הבורא. הדבר גורם לקין להרוג את אחיו, ולהיתמם בפני הבורא השואל אותו על מקום הימצאו, תוך אמירה הבאה לפטור אותו מאחריות לגורל אחיו: "השומר אחי אנוכי?" הקב"ה מורה לו כי בכוחו של האדם לשוב בתשובה ולגבור על יצרו הרע.¹² הוא מודיע לו על קשיי הפרנסה הצפויים לו, ומטיל עליו גלות. הוא מבטיח לו הגנה מפני אנשים או בעלי חיים שיבקשו להורגו - הגנה זו תקפה עד שמגיע למך¹³ המהווה דור חמישי והורג אותו בשוגג.¹⁴ לאחר מכן חזר קין בתשובה וממנו למד גם אדם הראשון.¹⁵

כעת מתוארת לידת בנו השלישי של אדם - שת.¹⁶

בפרק הבא נמנים עשרת הדורות שמאדם ועד לנח ולידת שלושת בניו - העתידיים להוות את המשכיות העולם.

בסיום הפרשה מתוארים חטאי בני האדם שרבו וחרטת¹⁷ הקב"ה על העולם שברא, דבר המביא אותו להכריז על חורבן העולם בעוד מאה ועשרים שנה, תוך ציון כי "נח מצא חן בעיני ה'".

חידות לפרשת בראשית

1. מה משותף לאדם ודגים בפרשה? (א, כב; כח)
2. כמה נהרות היו בגן עדן וכיצד נקראו? (ב, י-יד)
3. מה "לא טוב"? (ב, יח)
4. גילו של מי נכתב ב-3 ספרות זהות? (ה, לא)

לקבלת העלון כתבו לי yaakovkatz1989@gmail.com

להצטרפות לקבוצת הוואטסאפ שלחו הודעה 0532547332
או לחצו כאן

שבת שלום

⁸ רש"י (שם, כב) מבאר שכעת, שיש לו יכולת הבחנה בין טוב לרע, אם יחיה לעולם יטעה לחשוב שהוא אלוה, ויסחוף אחריו את המון העם.

⁹ שאירעה בפועל עוד קודם החטא (רש"י ד, א)

¹⁰ אחת עם קין ושתיים עם הבל - כל 'את' שהוזכר בפסוק בא לרבות אחות נוספת (רש"י שם, שם).

¹¹ חוה קראה לו קין מלשון קניין, על שם השותפות שהייתה לה ולאדם עם הקב"ה בבריאת הבן - בריאת אדם וחוה הייתה ע"י הבורא לבדו (רש"י שם, שם).

¹² רש"י שם, ז.

¹³ ביתו נעמה, תהיה לעתיד אשתו של נח (רש"י שם, כב).

¹⁴ רש"י (שם, כג) מביא כי למך שהיה עיוור נעזר בבנו, תובל קין לצוד חיות. טעות בזיהוי של תובל קין את קין הזקן, הביאה את למך לירות בו חץ. משנוכח לדעת כי הרג את סבו זקנו, מחא כפיו בצער והרג את בנו.

¹⁵ לא מצאתי את המקור המדויק לכך. אשמח לעזרת הקוראים היקרים.

¹⁶ לאחר הריגת קין ותובל קין על ידי למך עזבוהו שתי נשיו, והוא הלך להתלונן בפני אדם הראשון. אדם הורה להן שלא יעשו דין לעצמן בדברים שבינו לבין

הקב"ה והן ענו לו שהוא עצמו לא נהג כן, שהרי עזב את אשתו לפני מאה שלושים שנה בשל עונש מיתה שבא לעולם על ידה. אדם הראשון קיבל את המוסר

ושב לאשתו, והביא הדבר ללידת בנו השלישי (רש"י שם, כד).

¹⁷ למרות שאין דבר הנסתר מה', והוא ידע על מה שיקרה כבר מאז שברא את העולם. עדיין לא נמנע הקב"ה מלברא את העולם בשביל הצדיקים שיצאו מהם

(רש"י שם, ו).